

*Nataša Ilić**

PREDLOG NACIONALNE STRATEGIJE ZA SUPROTSTAVLJANJE KORUPCIJI FORMIRANJEM ANTIKORUPCIJSKOG TIMA

Apstrakt: Bezbednosna kriza, u širem smislu, koja je primetna na nacionalnom, regionalnom i planetarnom planu podsticaj je za nauku da istakne probleme i iznedri predloge za uspostavljanje balansa u društvu. U tom pravcu, jedan od najpogubnijih destruktivnih fenomena je korupcija. Kvalifikovana kao skup teških krivičnih dela, korupcija izaziva slom društva, netrpeljivost prema iskorenjivanju, stvaranje otpora ka definisanju akcionih planova za njeno neutralisanje. Strateški plan na nacionalnom nivou zahteva formiranje "čelične radne grupe u svilenom odelu", konspirativno postupanje u njenom otkrivanju, sprečavanju i eliminisanju kao pojave.

Ključne reči: korupcija, strategije suprotstavljanja, antikorupcijski tim

UVOD

Transnacionalni kriminal tokom savremenog doba nas uvodi u razmišljanja o opstanku nacija i sveta. Na nacionalnom planu od pretežnog značaja je da se uđubimo u tematiku problema suprotstavljanja svim razarajućim pojavama u društvu i ključnoj determinanti kriminalnih delatnosti koja je obeležena pojmom „korupcija”. Koruptivni sistem je zakoračio duboko u sve pore društva ugrožavajući tako i opstanak svakog pojedinca. Kao zlo savremenog sveta pokazuje tendencije ka uništenju svih vrednosti, bezbednosnih sistema i opšteg dobra svake nacije.

Na koji način se suprotstaviti ovom fenomenu koji protežira uništenje vrednosnog sistema u svakom segmentu društva? Delikatna pojava zahteva konspirativan pristup njenom suprotstavljanju, angažovanjem osposobljenih stručnih lica za prepoznavanje prisustva korupcije i formiranjem nacionalnog udarnog tima sa odlikama ličnog integriteta, neustrašivosti i znanja. Nacionalna strategija za preventivno – represivno postupanje na saniranju koruptivnog sistema u državnim institucijama, čiji su nosioci pojedinci zaposleni u njima, trebalo bi da uključi i formiranje posebne specijalne jedinice za antikoruptivna dejstva.

* specijalista kriminalista, Kriminalističko-policijski univerzitet u Beogradu, natasailickg@gmail.com

1. POJAM KORUPCIJE

U najširem smislu, korupcija se pojmovno određuje kao nedozvoljena korist. Latinski pojam *Corruptio* označava podmitljivost, potkupljivost, pokvarenost. Sociološke i kriminološke nauke ovu pojavu definišu sa aspekta društvenog, ali i ličnog problema. Sa stanovišta suprotstavljanja koruptivnim delatnostima, glavni osvrt je na pravnu definiciju pojma.

Zakon o sprečavanju korupcije¹ definiše značenje pojma odredbom člana 2., stav 1. da je „korupcija” odnos koji nastaje korišćenjem službenog ili društvenog položaja ili uticaja radi sticanja nedozvoljene koristi za sebe ili drugoga.

Koruptivna delatnost se može pronaći u više krivičnih dela prema Krivičnom zakoniku („Sl. glasnik RS”, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019).² Imajući u vidu njenu rasprostranjenost i opasnost da se pojavi kao imovinski kriminal, u tom delu zakonika bi trebalo izvršiti neke izmene. Korupcijom se svakako izvršavaju aktivno i konsekventno više krivičnih dela. Ako uzmemo u razmatranje korupciju kao imovinski kriminal, jer svrha korupcije i jeste pribavljanje imovinske koristi za pojedinca, organizovanu kriminalnu grupu (na pr. pretakanjem nelegalno stečenog novca u legalne tokove činom korupcije prema pojedincima zaposlenim u finansijskom sektoru) i terorističke grupe ili organizacije, koje neretko koriste usluge organizovanih kriminalnih grupa sa kojima su često povezane susrećemo se sa širim dijapazonom koruptivne aktivnosti.

2. STRATEGIJE SUPROTSTAVLJANJA KORUPCIJI

Korupcija ne uključuje u sebe samo jedno delo poput primanja ili davanja mita. Pripadnici kriminalne strukture uglavnom do ostvarenja cilja učine više krivičnih dela, od kojih neke zakon još uvek ne prepoznaje. Metode za pranje novca su razradjene do detalja i nelegalan novac je već uveliko prisutan u legalnim tokovima. Opasnost od legalizovanja „prljavog novca” je moguće predvideti kao opasnost koja lomi celo društvo u pravnom, ekonomskom, političkom, kulturološkom, obrazovnom i socijalnom smislu. Moramo stati na put kriminalnim delatnostima u oblasti korupcije kroz formiranje udarne grupe „Antikorupcijski nacionalni tim” (u daljem tekstu skr. A.N.T.) na otkrivanju i saniranju posledica koje koruptivne aktivnosti izazivaju u društvu. „Bez zakonskih normi, otežano je delovanje u bilo kom sektoru, nezavisno o kakvoj kriznoj situaciji je reč”³

1 Zakon o sprečavanju korupcije („Sl. glasnik RS”, br. 35/2019, 88/2019, 11/2021 – autentično tumačenje, 94/2021 i 14/2022) preuzeto sa internet stranice: <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-sprecavanju-korupcije.html> Datum pristupa 11.06.2023.

2 Krivični zakonik („Sl. glasnik RS”, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019) preuzeto sa internet stranice: <https://www.paragraf.rs/propisi/krivicni-zakonik-2019.html> Datum pristupa: 11.06.2023.

3 Nataša Ilić /2023/: How to prepare for future crisis challenges with a focus on security risks?-in: *Book of abstracts of presentations at the international scientific conference – Education during Covid-19 pandemic: Experience and lessons learned*, str. 115.: Prilozi u Zbornicima i na internet stranici: <http://naucniskup.uf.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2023/05/Knjiga-sazetaka-2023.pdf> Datum pristupa 18.09.2023.

Antikorupcijske politike u našoj državi su, u periodu od 2005. godine do danas, formulisane strateškim dokumentima i to:

- Nacionalna strategija za borbu protiv korupcije 2005. godine sa pratećim Akcionim planom iz 2006. godine;
- Nacionalna strategija za borbu protiv korupcije u Republici Srbiji za period od 2013. do 2018. godine sa pratećim Akcionim planom, koji je revidiran 2016. godine;
- Akcioni plan za Poglavlje 23, potpoglavlje Borba protiv korupcije iz 2016. godine, revidiran je 2020. godine. Vlada Republike Srbije je tokom septembra 2021. godine usvojila predvidjeni Operativni plan za sprečavanje korupcije u oblastima od posebnog rizika revidiranim Akcionim planom za poglavlje 23 sa ograničenim vremenskim važenjem do kraja 2022. godine;
- Na osnovu člana 38. stav 1. Zakona o planskom sistemu Republike Srbije (“Službeni glasnik RS”), broj 30/18, Vlada je usvojila Nacionalnu strategiju za borbu protiv korupcije za period od 2023–2028. godine. Uskladjeno sa Operativnim planom, Ministarstvo pravde je 15. jula 2022. godine obrazovalo Radnu grupu za izradu Nacionalne strategije za borbu protiv korupcije za period od 2023–2028. godine i pratećeg Akcionog plana. Inicijalno usvojen Akcioni plan se odnosi na godišnji period 2023–2024. godine, dok će reformske mere u okviru drugog perioda primene Strategije biti precizirane akcionim planom krajem 2024. godine za period 2025–2028.⁴

2.1. *Krivičnoprocesni i krivičnopravni instrumenti suprotstavljanja korupciji*

Ukoliko razmatramo imovinski kriminal, korupciju možemo da presečemo i pozivanjem na Glavu 21. Krivičnog zakonika⁵ koja definiše Krivična dela protiv imovine. Članom 208 b., 209., 214. do 221. Krivičnog zakonika Srbije definisana su obeležja krivičnih dela koja se mogu podvesti i te kako pod koruptivnu delatnost. Ukoliko znamo da su učinioci imovinskih krivičnih dela, po pravilu, jako opasni i da ne prezaju ni od koga i ni od čega, kako bi ostvarili imovinsku korist zaključujemo da organizovane kriminalne grupe imaju velike imovinske koristi od nelegalnih delatnosti i teže multiplikovanju profita. Na delu je imovinski kriminal, jer jedini cilj organizovanih kriminalnih grupa ili mreža jeste ostvarivanje što veće moći, stvaranjem što većeg imovnog stanja i krupnog kapitala kao instrumentom plasiranja moći nad ostalima, čak i nad državom. Kako navodi profesor Ignjatović “u pitanju je vrsta imovinskog kriminaliteta, a karakteriše ga postojanje kriminalne organizacije koja obavlja kontinuiranu privrednu delatnost, koristeći pri tom nasilje i korupciju nosilaca vlasti.”⁶

4 Nacionalna strategija za borbu protiv korupcije za period 2023–2028. godine, preuzeto sa internet stranice: <https://www.mpravde.gov.rs/sekcija/53/radne-verzije-propisa.php>. Datum pristupa: 17.09.2023.

5 Krivični zakonik (“Sl. glasnik RS”, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019)

6 Đorđe Ignjatović /2020/: Organizovani kriminalitet i narkotici., *CRIMEN – Časopis za krivične nauke* (XI), broj 3, str. 237.

Dalje, aktivnosti i konsekvence rada organizovanih kriminalnih mreža putem koruptivnih dela možemo uočiti i u Glavi 22. Krivičnog zakonika koja definiše krivična dela protiv privrede (naročito čl. 227. do 245.).

Neka od krivičnih dela, koja se korupcijom mogu izvršiti i posledično, organi pravosudja ne prepoznaju, ponekad i zbog *modus operandi*-ja organizovanih kriminalnih grupa i činom korupcije. U tim smislu, vidimo razgranavanje koruptivne aktivnosti na više krivičnih dela. Korupciju bi trebalo posmatrati kao izuzetno opasan oblik kriminalne delatnosti i od velike važnosti je da država preduzme oštrije mere u identifikovanju metoda i učinilaca posebno teških dela povezanih sa elementima koruptivne aktivnosti.

Multidisciplinarni pristup suprotstavljanja korupciji i njenim pratećim aktivnostima je neophodnost i ultimatum za efikasnu i efektivnu borbu. U tom kontekstu, navodimo reči profesora Ignjatovića koje, sa naučne tačke posmatranja, daju širi uvid u problematiku: "Uobičajeno se smatra da krivične nauke počivaju na tri stuba: krivičnom (materijalom, procesnom i izvršnom) pravu, kriminologiji i kriminalnoj politici. Dok se prva bavi normativnim aspektom kontrole kriminaliteta (određivanjem zone kažnjivosti, merama koje se učiniocu mogu izreći, postupkom u kome se utvrđuje krivica i izriču sankcije, kao i njihovim izvršenjem), druga proučava kriminalitet kao realnu pojavu, dok se treća, najjednostavnije rečeno bavi proučavanjem svih mehanizama koje društvo koristi kako bi sprečilo ili suzbilo inkriminisana ponašanja. Svako ko želi da se bavi ostalim krivičnim naukama, trebalo bi da, pored odličnog poznavanja svoje discipline, pozna i navedene tri nauke – stožera."⁷ Šira shvatanja i poznavanje više naučnih disciplina su neophodan uslov za razumevanje srži koruptivnih dela i ciljanu dopunu i izmenu pravne regulative u sprečavanju i saniranju posledica koruptivne delatnosti. Predlog početka ozbiljne transformacije u borbi protiv korupcije bi trebalo da naidje na razumevanje i podršku struke i naučnih radnika iz svih oblasti, jer je to jedini put kojim je ispravno krenuti pre sunovrata društva ili totalne anarhije ili ropstva čovečanstva. Nauka nije sama po sebi cilj, već je svetlo koje treba upotrebiti za izlaz iz mračnog doba u koje je svet ušao. Doprinos nauke čovečanstvu je najveća blagodet za svet pod uslovom da je zaista primenimo u praksi.

3. FORMIRANJE ANTIKORUPCIJSKOG NACIONALNOG TIMA (A.N.T) ZA BORBU PROTIV KORUPCIJE

Razmatranja formiranja specijalnog tima na državnom nivou trebalo bi da obuhvate i pitanje potrebe i opravdanosti formiranja bezbednosnih snaga obučениh za rad u preventivno – represivnom smislu. Između ostalog, nova specijalna jedinica za antikoruptivna dejstva imala bi i poseban amblem sa mirnodopskim motivima poput lišća listopadnog drveća. Simbol lišća bi sadržao i elemente preventivno – represivnog rada kroz zeleni list koji znači prevenciju i požutelo lišće koje označava prekid koruptivne delatnosti represijom.

7 Dorđe Ignjatović /2017/: Kriminalno političke ideje u radovima profesora Zorana Stojanovića, *CRIMEN – Časopis za krivične nauke*, broj 3, str.1.

Zakonom o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, terorizma i korupcije⁸ (“Sl. glasnik RS”, br. 94/2016, 87/2018 – dr. zakon i 10/2023) predviđena je mogućnost formiranja udarnih grupa sa ciljem predmetnog rada na otkrivanju i gonjenju krivičnih dela povodom kojih je okvirno obrazovana. Ovde ćemo razmotriti član 21. stav 2 koji striktno navodi da se udarna grupa obrazuje odlukom Glavnog javnog tužioca, odnosno odlukom glavnog javnog tužioca nadležnog višeg javnog tužilaštva, po pribavljenoj saglasnosti Vrhovnog javnog tužioca. Stavom 3. istog člana navedeno je da se odlukom o obrazovanju uređuje sastav udarne grupe, način rada, zadatak, period za koji se obrazuje i druga pitanja od značaja za rad udarne grupe. Mišljenja smo da je u ovom delu navedenog zakona neophodno napraviti izmene jer je sam pojam “udarna grupa” suviše usko definisan i odnosi se na predmetni rad, odnosno otkrivanje i gonjenje krivičnih dela koja su predmet rada udarne grupe. Ukoliko pratimo tendencije organizovanog kriminala i terorizma dolazimo do zaključka da i sam pojam organizovana grupa, zakonom definisan, uključuje u sebe najmanje tri i više lica zahteva izmenu i dopunu i same definicije pojma u članu 2. st. 33. ZKP.⁹ Razlog je jasan i nedvosmislen jer kriminalne organizacije prevazilaze termin grupe i prerastaju pojmovno u mrežu što je neophodno zakonom utvrditi. Savremeni pristup zahteva zakonsko prepoznavanje i definisanje mrežnih načina rada, odnosno povezivanja čitavih struktura organizovanog kriminala i terorizma. Kako zakonom definisati formiranje i rad udarnog nacionalnog antikorupcijskog tima? Pitanje iziskuje pažnju i trebalo bi ga razmotriti u širem i užem kontekstu. Članom 22. Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, terorizma i korupcije (“Sl. glasnik RS”, br. 94/2016, 87/2018 – dr. zakon i 10/2023) definisano je rukovodjenje udarnim grupama. U ovom delu zakona trebalo bi definisati pojam, rad, sastav i rukovodjenje udarnim timom na nacionalnom nivou, a ne segmentno po potrebi predmeta rada. Odobrenje formiranja i evaluacije efikasnosti i efektivnosti Antikorupcijskog nacionalnog tima bi trebalo poveriti ministru pravde, Vladi i Narodnoj skupštini Republike Srbije.

Prevenција korupcije zahteva osmišljen obaveštajni rad kroz infiltraciju obučених pripadnika službe u državne institucije. Preventivno – obaveštajni rad bi doprineo prikupljanju saznanja, odnosno informacija od značaja za delovanje A.N.T. jedinice.

Rukovodilac udarne nacionalne jedinice za borbu protiv korupcije na otkrivanju i sprečavanju direktno i posledično povezanih posebno teških krivičnih dela i njihovih učinilaca, mora da bude stručno lice jakog ličnog integriteta i moralnih vrednosti. Ministar pravde bi vršio direktni nadzor nad radom Antikorupcijskog nacionalnog tima. Rukovodilac A.N.T. treba da bude predstavljen opštoj javnosti kao preventivna mera upozorenja svima da stupa na snagu rad udarne jedinice protiv koruptivnih dela. Organizacija tima bi bila regulisana posebnim članom zakona

8 Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, terorizma i korupcije (“Sl. glasnik RS”, br. 94/2016, 87/2018 – dr. zakon i 10/2023)

9 Zakonik o krivičnom postupku (“Sl. glasnik RS”, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 – odluka US i 62/2021 – odluka US). Isto bi trebalo učiniti i u KZ iz kojeg je ovaj pojam i preuzet.

kao objedinjena udarna grupa na nacionalnom nivou. Sastav tima bi uključio oficire za vezu decidirano navedenih članom 20. st.1. i 2. Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, terorizma i korupcije ("Sl. glasnik RS", br. 94/2016, 87/2018 – dr. zakon i 10/2023). Mišljenja smo da su neophodne dopune navedenog zakona u delu obrazovanja Antikorupcijskog nacionalnog tima (u daljem tekstu skr. A.N.T.) pod ingerencijom ministra pravde kao glavnim rukovodiocem udarne grupe na državnom nivou. Rukovodioca A.N.T.-a imenuje, na predlog ministra pravde, Vlada Republike Srbije. Ovakav predlog bi trebalo podržati, zbog cilja suštinske borbe protiv mrežnih delovanja organizovanog kriminala i terorizma, kao prevenciju u očuvanju državne suverenosti i integriteta. Zavisno od načina formiranja A.N.T.-a i načelnog pristupa rešavanju korena problema, glavni i rukovodilac jedinice na nacionalnom nivou odlučuju o konspirativnosti i transparentnosti rada tima. Glavni rukovodilac tima u zakonskoj obavezi je da podnosi kvartalni izveštaj Narodnoj Skupštini Republike Srbije radi evaluacije i proaktivnog unapređenja tima. Rezultati moraju jasno biti vidljivi i transparentno prikazani u izveštajima koji će se plasirati opštoj javnosti. Za Republiku Srbiju bi formiranje A.N.T. hipotetički značilo bolje pozicioniranje u regionu, jačanje državnog sistema i doprinos bezbednosti Jugoistočne Evrope. "Mir regiona, kao najznačajniji faktor i uslov za integrisanje i gravitiranje ka unificiranju, doveo bi do uticaja i na svetska dešavanja."¹⁰

Korupcija je modus operandi organizovanih kriminalnih grupa, sa prerastanjem u mrežne oblike povezivanja i dejstava. Mrežni sistem korupcije se poput raspršivača kreće sve dublje i šire, kao i frontalno ka začelju države. Uplivom u sve strukture društva, korupcija izaziva potrebe u svim sferama zajednice na kulturološkom, ekonomskom, pravnom, političkom i obrazovnom planu.

Učinioci krivičnih dela, povezani sa koruptivnom aktivnošću, su nezajajljivi pojedinci koji su skloni i primeni nasilja kao *ultima ratio*. Iz tog razloga identifikacije da su u pitanju opasna lica, neophodno je da Antikorupcijski nacionalni tim (u daljem tekstu skr. A.N.T.) okupi i pripadnike oružanih bezbednosnih snaga. Jedinica A.N.T. bi imala svoju uniformu i amblem. Prema mišljenju autora, amblem i uniforma bi trebalo simbolično da se baziraju na lišću listopadnog drveća sa ciljem upozorenja da sve ima svoj početak i kraj. Godišnja doba su najbolje predstavljena bojom lišća. U tom pravcu, zelena boja označava formu preventivnog postupanja A.N.T.-a, dok žuta boja označava sve represivne akcije prema učiniocima posebno teških krivičnih dela povezanih ili uslovljenih koruptivnim aktivnostima učinilaca.

Država bi javnim predstavljanjem A.N.T. –a, rukovodioca i maskirnog tima Jedinice obeležila novi početak ozbiljne borbe protiv teškog zla koje je prisutno u svim porama društva. Upoznavanje javnosti sa formiranjem Tima, doprinelo bi vraćanju vere građana Republike Srbije u državu i veru u veću bezbednost. Pozivanjem građana na saradnju sa A.N.T.–om putem davanja obaveštenja o svakoj sumnji na koruptivnu delatnost putem adrese koja bi bila javno objavljena, korupcija bi se

10 Nataša Ilić /2023/: Balkanska unija kao mogućnost regionalnog razvoja– u: *Zbornik radova sa naučne međunarodne konferencije-Regionalni razvoj i demografski tokovi zemalja Jugoistočne Evrope*, broj 28, str. 215.

uveliko smanjila, a umanjile bi se i tenzije i strah od terora građana Republike Srbije u ovim teškim vremenima. “Posle zemlje, mora, vazduha i svemira, informacija konačno postaje peta dimenzija asimetričnog rata, bitna za utvrđivanje i postavljanje antiterorističkog delovanja.”¹¹

Jedinicu A.N.T. bi trebalo da formira Vlada Republike Srbije na predlog ministra pravde, uz neophodnu saradnju sa drugim ministarstvima i združenim bezbednosnim snagama Republike Srbije jer su u pitanju izuzetno opasni učinioci više posebno teških dela, koji su nezajažljivi u svom već uhodanom “radu”. A.N.T. bi trebalo kreirati kao poseban tim koji će direktno saradjevati sa predstavnicima posebnih tužilaštava, sa tim što treba postaviti i posebnog tužioca koji je u svom radu pokazao samostalnost i nepotkupljivost. Zbog rizika profesije i rada tima, na čelu Jedinice ne bi trebalo da bude tužilac jer već ima uhodan način rada koji se diametralno razlikuje od novog načina rada udarne jedinice A.N.T. Poseban tužilac će voditi istražne radnje u saradnji sa timom A.N.T., ali bez nadzora nad samim timom koji će imati svog rukovodioca. Rukovodilac Tima može biti samo lice specijalizovano iz oblasti pravnih i kriminalističkih nauka za suprotstavljanje posebno teškim krivičnim delima.

U zaključnim napomenama izlaganja o preventivnoj funkciji krivičnog prava, u časopisu “*Crimen*”, profesor Stojanović navodi: “Zadatak je pre svega nauke, ali i svakog onog ko racionalno gleda na politiku suzbijanja kriminaliteta, da uoči i upozori na negativne trendove umesto da ih podržava.”¹²

Tužilac za organizovani kriminal, Predrag Četković ističe: “Značaj krivičnog prava u današnje vreme sve je veći. Razlozi za tako nešto često nisu pravni, već se baziraju na kriminalno-političkom konceptu koji karakteriše deviza „što više krivičnog prava.“¹³

Koncept A.N.T. bi podrazumevao formiranje sasvim novog pristupa borbi protiv korupcije, čija bi strategija suprotstavljanja zadržala konspiraciju i prema Tužilaštvu za organizovani kriminal, iz razloga što ne znamo unapred ko su učesnici u korumpiranim aktivnostima “delatnosti” organizovanih kriminalnih i terorističkih organizacija. Poseban tužilac u Tužilaštvu za organizovani kriminal ne bi trebalo da bude samo jedno lice, već glavni i ostali tužioci u brojčanom sastavu od tri pojedinačna tužioca. Trebalo bi formirati i veće tužilačice u sastavu od 5 tužilačica pojedinačno u Tužilaštvu za organizovani kriminal. Sa tim u vezi, nameće se neophodnost postavljanja pravničkog diskursa A.N.T.-a sa Kancelarijom evropskog javnog tužioca (European Public Prosecutor’s Office).¹⁴ Relativno mlada, novouspostavljena, institucija Evropske unije u oblasti krivičnog pravosuđa je započela sa radom 2021.

11 Srdjan Milašinović, Zoran Jevtović, Goran Milošević /2011/: Promena terorističkih doktrina u procesima medijske globalizacije u: *Zbornik radova-Suprotstavljanje terorizmu-Medjunarodni standardi i pravna regulative*, str. 396.

12 Zoran Stojanović /2011/: Preventivna funkcija krivičnog prava, *CRIMEN- Časopis za krivične nauke*, broj 1, str.21.

13 Predrag Četković /2013/: Slovo o jeziku u srpskom pravosuđu, *CRIMEN- Časopis za krivične nauke*, broj 1, str.96.

14 The independent public prosecution office of the EU preuzeto sa internet stranice: www.eppo.europa.eu Datum pristupa 18.09.2023.

godine i naša država još uvek nema uspostavljenu saradnju sa istom. Predlog je i iniciranje uvođenja Balkanskog javnog tužioca i formiranje Balkanske radne grupe, pri Kancelariji evropskog, kako bi se u punom legislativnom obimu sproveo i pravni institut Balkanski nalog za hapšenje¹⁵, pored evropskog EAW, i predaju. Način na koji je moguće obezbediti bližu komunikaciju i saradnju sa evropskim institucijama je formiranje regionalnih, kroz donošenje Balkanskih konvencija, a koje bi olakšale saradnju sa Evropskom unijom i doprinele stabilnosti regiona i jačanju Jugoistočne Evrope. “Bazirano na predlogu unificiranja, kao dodatne mogućnosti ukazale bi se i pojava Balkanskih konvencija specifičnih, u odnosu na Evropsku uniju, za područje regiona i primenjivih na države članice Balkanske zajednice”.¹⁶ Ovakav stav je hipotetički predlog predstavljen primerom SWOT analize i matrice.¹⁷

Prema konceptu A.N.T.-a, saradnja sa Agencijom za borbu protiv korupcije bi trebalo da bude ograničena konspiracijom iz istih razloga što ne znamo unapred ko je uključen u koruptivne aktivnosti, štetne po državu i građane Republike Srbije.

Profesor Stanko Bejatović u svom izlaganju ističe da: “I kod tužilačkog koncepta istrage otvorena su brojna pitanja i od načina njihovog rešavanja zavisi i ostvarenje ciljeva tužilačkog koncepta istrage.”¹⁸

Ukoliko želimo da se okupimo oko istog cilja koji je ultimativan za Republiku Srbiju, a to je rad na sprečavanju korupcije koja pretila da uništi celokupni sistem društva raznim metodama, moramo da formiramo čvrstu udarnu šaku A.N.T. koja će istu pokazivati kao znak upozorenja da se država ne šali u borbi protiv opasnog problema društva.

Najveće zlo savremenog doba je organizovani kriminal i terorizam, čije se aktivnosti često i prepliću kroz proizvodnju i distribuciju opijata, trgovinu ljudima i ljudskim organima i drugim nelegalnim delatnostima, što neretko dovodi do uske saradnje između kriminalnih i terorističkih struktura. Obe orijentacije žele da unište društvo. Narko – terorističke organizacije žele da unište zdravlje ljudi, a narko kriminalne organizacije žele što veći profit i uticaj na vlast, kako bi nesmetano širile svoj “posao”. Nauka mora da pruži veću podršku borbi protiv korupcije, u praktičnom smislu. Stvaranje moćnog kapitala, legalizovanog iz kriminalnih delatnosti i aktivnosti, je “šok” bomba koja pretila svakog momenta da eksplodira.

Opasnost korupcije se ogleda svojim prisustvom svakoga dana sve više. Korupcijom se služe kriminalne i terorističke organizacije, preko svojih pripadnika pojedinaca, a koji mogu biti prisutni u svakoj “čeliji” društva. Svest o opasnosti u kojoj se nalazi naše društvo mora da postoji i da se realizuje u sprovođenju borbe protiv korupcije, bez kompromisa, formiranjem A.N.T.

15 Nataša Ilić /2013/: Saradnja država u borbi protiv organizovanog kriminala i terorizma i sprečavanju njihovog finansiranja, *Specijalistički rad*, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, str.125 i na internet stranici <https://plus.cobiss.net/cobiss/sr/sr/bib/44255247> Datum pristupa 18.09.2023.

16 N. Ilić /2023/: op.cit., str. 215

17 *Ibid.*, str. 215–216.

18 Stanko Bejatović /2016/: Reforma kivičnog procesnog zakonodavstva i međunarodni pravni standardi (usklađenost ili ne?), *CRIMEN– Časopis za krivične nauke*, broj 3, str. 95.

Ako se osvrnemo na ostala zla koja “lebde” nad svetom, poput virusa koji je izazvao pandemiju COVID – 19, nemogućnosti brzog lečenja ljudi zbog nepoznanice o čemu je reč, zatim potencijalnih novih opasnosti od bioterorizma možemo da zaključimo da je borba protiv korupcije okidač za sprečavanje mnogih drugih nevolja koje prete svetu. Ukoliko se suprotstavimo brzo i odlučno, sprovođenjem akcija suprotstavljanja koruptivnim delatnostima, u prednosti smo da napravimo veliki zaokret ka boljoj budućnosti korak ispred kriminala. Takvim akcijama ćemo ojačati i zdravstveni i obrazovni sistem nacije, što će direktno uzrokovati veću bezbednost svih gradjana Republike Srbije.

Veza korupcije postoji i sa drugim teškim krivičnim delima iako ona na prvi pogled nije uvek uočljiva. Tako, “iz prirode silovanja kao krivičnog dela, proizlazi da se ono može izvršiti samo sa umišljajem i to isključivo sa direktnim umišljajem.”¹⁹ Isto možemo reći i za koruptivna dela da su učinioci veoma svesni protivpravnosti i krivice koju iskazuju samim činovima. Profesor Škulić se bavi i značajnim posebnim oblikom silovanja – “kada se prinuda sastoji u ucenjivačkoj pretnji ili pretnji drugim teškim zlom.”²⁰ Kao teško zlo možemo posmatrati i koruptivnu delatnost pripadnika organizovanih kriminalnih i terorističkih organizacija, koji mogu da primene razne vrste nasilja u ostvarivanju svojih ciljeva, između ostalih i silovanje oba pola državnih službenika koji mogu da im pomognu u ostvarivanju ciljeva kriminalne “branše”. Sa nezajajljivošću koju poseduju pripadnici ovakvih mrežnih struktura, na udaru mogu biti ne samo državni službenici, već i njima bliska lica. Kriminalne i terorističke organizacije, primenom svojih aktivnosti sistemom korupcije, dolaze i do brojnih saznanja o njima interesantnim licima za ostvarivanje ciljeva.

Kako korupcija kao *modus operandi* kriminalnih organizacija ne bira način i sredstvo ostvarivanja kriminalnih ciljeva, suočavaćemo se sa njihovom daljom specijalizacijom u činjenju krivičnih dela i sve štetnijim posledicama za društvo.

ZAKLJUČAK

Osvrnemo li se na prošlost, oslušnemo li sadašnjost, dočekaćemo spremni “sutra. Ukoliko ne preduzmemo konkretne akcije, ne znamo šta sve možemo očekivati u danima pred nama. Predlažemo da se, u okvirima mogućnosti koje pruža pravna država, Republika Srbija zaštiti od najtežih oblika kriminaliteta povezanih sa korupcijom. Ako se ne budemo praktično angažovali na sprečavanju korupcije u svim državnim sektorima, možemo očekivati sve težu i neizvesniju budućnost svakog gradjanina Srbije, ali i vladajuće elite.

U slučaju da sami, bez osvrtnja na region i Evropsku uniju, ne započnemo ofanzivnu borbu protiv korupcije, ne možemo se nadati sigurnoj budućnosti budućih naraštaja Republike Srbije.

19 Milan Škulić /2017/: Krivično delo silovanja u Krivičnom pravu Srbije (aktuelne izmene, neka sporna pitanja i moguće buduće modifikacije), *CRIMEN- Časopis za krivične nauke*, broj 3, str. 415.

20 *Ibid.* str. 417.

LITERATURA

- Bejatović S. /2016/: Reforma kivičnoprocesnog zakonodavstva i međunarodni pravni standardi (usklađenost ili ne?), *CRIMEN- Časopis za krivične nauke*, broj 3.
- Četković P. /2013/: Slovo o jeziku u srpskom pravosuđu, *CRIMEN- Časopis za krivične nauke*, broj 1.
- Ignjatović Đ. /2020/: Organizovani kriminalitet i narkotici., *CRIMEN - Časopis za krivične nauke* (XI), broj 3.
- Ignjatović Đ. /2017/: Kriminalno političke ideje u radovima profesora Zorana Stojanovića, *CRIMEN - Časopis za krivične nauke*, broj 3.
- Ilić N. /2023/: Balkanska unija kao mogućnost regionalnog razvoja – u: Zbornik radova sa naučne međunarodne konferencije-Regionalni razvoj i demografski tokovi zemalja Jugoistočne Evrope, broj 28.
- Ilić N. /2023/: How to prepare for future crisis challenges with a focus on security risks?-in: Book of abstracts of presentations at the international scientific conference – Education during Covid-19 pandemic: Experience and lessons learned.
- Ilić N. /2013/: Saradnja država u borbi protiv organizovanog kriminala i terorizma i sprečavanju njihovog finansiranja, Specijalistički rad, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd.
- Milašinović S., Jevtović Z., Milošević G. /2011/: Promena terorističkih doktrina u procesima medijske globalizacije u: Zbornik radova – Suprotstavljanje terorizmu–Međunarodni standardi i pravna regulative.
- Stojanović Z. /2011/: Preventivna funkcija krivičnog prava, *CRIMEN- Časopis za krivične nauke*, broj 1, str.21.
- Škulić M. /2017/: Krivično delo silovanja u Krivičnom pravu Srbije (aktuelne izmene, neka sporna pitanja i moguće buduće modifikacije), *CRIMEN - Časopis za krivične nauke*, broj 3.

PRAVNA REGULATIVA

- Krivični zakonik (“Sl. glasnik RS”, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019)
- Zakonik o krivičnom postupku („Sl. glasnik RS“, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 – odluka US i 62/2021 – odluka US)
- Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, terorizma i korupcije (“Sl. glasnik RS”, br. 94/2016, 87/2018 – dr. zakon i 10/2023)
- Zakon o sprečavanju korupcije (“Sl. glasnik RS”, br. 35/2019, 88/2019, 11/2021 – autentično tumačenje, 94/2021 i 14/2022) preuzeto sa Internet stranice: <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-sprecavanju-korupcije.html> Datum pristupa: 11.06.2023.
- Nacionalna strategija za borbu protiv korupcije za period 2023–2028. godine preuzeto sa Internet stranice: <https://www.mpravde.gov.rs/sekcija/53/radne-verzije-propisa.php> Datum pristupa: 17.09.2023.
- The independent public prosecution office of the EU preuzeto sa internet stranice: www.eppo.europa.eu Datum pristupa 18.09.2023.

INTERNET ADRESE:

<http://naucniskup.uf.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2023/05/Knjiga-sazetaka-2023.pdf> Datum pristupa: 18.09.2023.

<https://plus.cobiss.net/cobiss/sr/sr/bib/44255247> Datum pristupa 18.09.2023.

*Nataša Ilić**

PROPOSAL OF A NATIONAL STRATEGY FOR COMBATING CORRUPTION BY FORMING AN ANTI- CORRUPTION TEAM

SUMMARY

The security crisis, in a broader sense, which is noticeable on a national, regional and planetary level, is an incentive for science to highlight problems and generate proposals for establishing balance in society. The challenges facing the Republic of Serbia will not be eliminated by the passive attitude of the state in the face of the ramifications of socially dangerous phenomena. In this direction, one of the most destructive destructive phenomena is corruption. Qualified as a serious crime, corruption causes the breakdown of society, intolerance towards eradication, creating resistance to defining action plans for its neutralization. The strategic plan at the national level requires the formation of a steel working group in a silk suit, conspiratorial action in its detection, prevention and elimination as a phenomenon.

Key words: corruption, opposition strategies, anti-corruption team

* Criminal investigation specialist, University of Criminal Investigation and Police, natasailick@gmail.com